

inspraak bij «le monde»

marc soumillion

Van oudsher vormt het Franse prestigedagblad «Le Monde» een schoolvoorbeeld van inspraak en medebeheer.

Medebeheer

Als gevolg van de zeer specifieke omstandigheden waarin de Franse dagbladers na de tweede wereldoorlog weer van de grond kwam, groeide de idee dat de pers onafhankelijk moest staan tegenover staat en kapitaal. Om zich te verdedigen tegen de gevaren van de persconcentratie en de almacht van de kranteneigenaars, eisten de redacteurs in het naoorlogse Frankrijk inspraak in de bepaling van de redactionele lijn en het beheer van hun bedrijf. Omdat inspraak het best geconcretiseerd wordt door medebeheer en -bezit van aandelen, werd in 1951 bij Le Monde het kapitaal van 200 op 280 aandelen gebracht, waardoor de pas opgerichte Société des Rédacteurs een minderheidsparticipatie verwierf van 28 %. Voor buitengewone beslissingen was een drievierde meerderheid vereist en kreeg de redactie een vetorecht. Dit systeem werd nog verbeterd, zodat de redactie vanaf 15 maart 1968 kon beschikken over 40 % van de aandelen. De stichters-eigenaars kregen een even groot pakket toegewezen, terwijl 5 % ging naar het kaderpersoneel, 4 % naar de bedienden, 7 % naar de directeur die zelf journalist is, en 4 % naar de administratieve directeur. Onder druk van de vakbonden participeerden de arbeiders niet. Meteen is het duidelijk dat volgens deze verdeelsleutel geen belangrijke beslissingen konden worden genomen zonder het fiat van de Société des Rédacteurs.

Crisis

Dat er in een krantenbedrijf wel eens belangrijke beslissingen genomen dienen te worden, blijkt overduidelijk uit de nu ruim twee jaar aanslepende verkiezingsprocedure voor de opvolging van directeur Jacques Fauvet, die niet probleemloos verloopt.

In december 1979 werden vier namen van journalisten geselecteerd die in aanmerking kwamen voor het directeurschap. Na een stemming op 23 februari 1980 werd bepaald dat twee onder hen, Claude Julien en Jacques Amalric, de strijd zouden voortzetten. Om als kandidaat van de Société des Rédacteurs te worden aangeduid, moet men de kaap van de 60 % overschrijven. Bij een tweede stemming behaalde Julien 48,77 %, Amalric 46,59 %. Toen een derde stemming nog geen meerderheid voor Julien opleverde, werd besloten de strijd te herbeginnen.

Op 31 mei 1980 behaalde Julien 53,1 % van de stemmen en uiteindelijk versloeg hij op 1 juni definitief zijn nieuwe rivaal Alain Jacob met 62,78 %. Op 7 april 1981 werd Julien door alle aandeelhouders tot opvolger van Fauvet aangewezen met 84 % van de stemmen, een score die ruim boven de drievierde grens uitsteeg. In afwachting van de opvolging, bekleedde Julien voorlopig de functie van administratief directeur, verlaten door Jacques Sauvageot.

Maar de democratische verkiezing van Julien zaaide tweespalt binnen de redactie. Een niet aflatende minderheid van redacteurs, waaronder Fontaine en Amalric, lieten hun ongenoegen blijken buiten het persbedrijf, wat het ontslag van laatstgenoemde tot gevolg had. Op aandringen van de vakbonden mocht hij echter blijven, maar het incident vergifigde de stemming voorgoed.

Op 19 oktober steeg de spanning ten top, toen Pierre Georges aan de deur werd gezet nadat Julien hem de schuld had gegeven van een nieuw «lek». Alweer werden de vakbonden ingeschakeld om Georges in huis te houden en Julien kreeg een blaam vanwege de redacteurs. Ook beslisten zij een nieuwe stemming te organiseren om uit te maken of Julien nog langer de kandidaat was van de redactie. De stemming van 1 juni 1980 werd op 13 november nietig verklaard: de jacht naar een nieuwe directeur werd meteen heropenend.

Maart '82 gonsden geruchten als zou de 55-jarige André Laurens, adjuncthoofd van de politieke redactie, de nieuwe directeur worden. Korte tijd daarop werd hij inderdaad verkozen.

Democratie

De strubbelingen waarmee de verkiezing van een opvolger voor ontslagnemend directeur Jacques Fauvet gepaard zijn gegaan, tonen aan welke belangen voor Le Monde op het spel stonden. Het gaat hier immers om de opvulling van de belangrijkste functie binnen het bedrijf. Fauvet heeft in 1970 aan het tijdschrift Presse Actualité verklaard dat een directeur moet waken over de lijn van het dagblad, zoals die destijds door stichter Hubert Beuve-Méry werd vastgelegd. Voorts moet hij ervoor zorgen dat de journalisten, die volgens hem zeker een eigen mening mogen hebben en uiten, binnen deze lijn evolueren. Bij zeer belangrijke aangelegenheden zal de directeur bovendien persoonlijk naar de pen grijpen. Hier heeft het schoentje gewrongen bij de verkiezing van Claude Julien. De vraag kan immers gesteld worden hoe een persoon met vrucht de functie van directeur kan waarmaken, wanneer die door sommige redacteurs zelf als te extreem wordt beschouwd. Voor een aantal journalisten bleek Julien inderdaad te links en zij verweten hem bovendien zijn stellingnamen ten voordele van de Derde Wereld. Voorts valt het te betwijfelen dat een omstreden figuur binnen een krantenbedrijf een consensus weet te bewerkstelligen waarrond de werknemers de rangen kunnen sluiten. Maar belangrijker dan deze overwegingen lijkt ons de principiële vraag omtrent het democratisch karakter van de voorbije verkiezingsprocedure: Moet het als een tekortkoming beschouwd worden dat een democratische stemming door een minderheid ten gevolge van omstreden gebeurtenissen kan verbroken worden, of is het een toppunt van democratie wanneer een stemming op elk moment kan herzien worden?

Hieromtrent willen wij geen uitsluitel geven, maar veeleer laten we twee Vlaamse kranten aan het woord:

De Morgen blijft in een artikel van 16 januari 1982 de verkiezingsmodaliteiten die bij Le Monde van kracht zijn «een unieke democratische procedure» noemen, waarbij «de journalisten van het blad uiteindelijk de beslissende stem krijgen over wie hun dagelijkse chef

wordt». In De Standaard van 14 januari 1982 beoordeelt Mia Doornaert het gebeurde echter als «een droevige boodschap voor diegenen die meenden te mogen oordelen dat Le Monde, een krant die eigendom is van haar medewerkers en in de eerste plaats de redactie, een voorbeeld was van een vrij, waarachtig onafhankelijk persorgaan en een democratisch bedrijf».

Bronnenmateriaal:

Presse Actualité van juni-juli-augustus 1970, n°59, p. 22-29.

Le Monde van 13 januari 1982, p. 40.

De Morgen van 16 januari 1982, p. 2.

De Standaard van 14 januari en van 25 maart 1982.

feiten en meningen uit de media- wereld

WIM SCHAMP
WIM VAN DER BIESEN

'Het was gisteren een heuglijke dag voor TV-kijkend Antwerpen', gaf De Nieuwe Gazet als commentaar weg bij het besluit van de Antwerpse kabelmaatschappij INTEGRAN om vanaf 1 januari 82 de programma's van RTL aan te bieden aan haar 150.000 abonnees. Proefuitzendingen startten al op 18 december, nog vóór de beslissing formeel genomen was, want precies op die avond zaten de beheerders van Integan rond de tafel.

De Antwerpse regio bleef tot dusver als een der enige in het Vlaamse land verstoken van Luxemburgse televisie. In het verleden werden herhaaldelijk PRINCIPIELE BEZWAREN tegen etherreclame en commerciële televisie aangevoerd, ondermeer door de socialistische beheerders van Integan. Waarom deze bezwaren nu wegvallen, werd niet duidelijk.

De Integan-directie kon enkel kwijt dat de doorkabeling van RTL 'niet langer was tegen te houden'.

Financieel schiet Integan bij de operatie jaarlijks 12 MILJOEN in. De aansluiting op het signaal van de RTT-straalzenders kost 40 F per abonnee en voor Sabam-auteursrechten moet eveneens 40 F betaald worden. In een mededeling verzekerde Integan deze meeruitgaven niet te zullen verrekenen in de abonnementsstarieven.

BPA, het Leuvens BEVRIJDINGSPERSAGENT-SCHAP, houdt het voor gezien. In het BPA-bulletin nr. 280, het laatste van de zevende jaargang, wees de redactie zonder omwegen op de slechte financiële situatie en op de geringe respons bij het (progressief) lezerspubliek.

Is het zinvol in die omstandigheden door te gaan?, luidde de vraag, die meteen doorgespeeld werd naar de lezers zelf. In enkele open vergaderingen, waarop alle belangstellenden welkom waren, hoopte het BPA-collectief een antwoord op die vraag te vinden teneinde de knoop door te hakken.

Dit laatste gebeurde ook. Op 15 januari van dit jaar ontvingen alle abonnees een afscheidsbrief waarin BPA meedeelt zijn verschijning te staken. De belangstelling voor de open discussieavonden was omzeggens nihil geweest en 'zeven jaar ploeteren had uitgewezen dat het voor BPA onmogelijk was om één van de TWEE MOGELIJKE DOELSTELLINGEN in de perssector — BPA als alternatief persagentschap, of BPA als links weekblad — te realiseren'. Laten we evenwel ook voor eigen deur vege, voegt het communiqué eraan toe, 'BPA heeft nooit voldoende dynamiek ontwikkeld om zijn project te kunnen uitvoeren. Een weinig efficiënt beleid, te weinig energie voor promotie en andere fouten zorgden er mede voor dat we in moeilijke papieren geraakten'.

Toch blijft bij de BPA-medewerkers de overtuiging bestaan dat Vlaanderen nood heeft aan een ongebonden links eenheidsweekblad. BPA heeft zelfs een tijdlang onderhandeld met Elcker-Ik, Wereldscholen en Oxfam-Wereld-